

Overvåker ble sjøl overvåket

ØSTBY I TRYSIL: Ola Haugen (76), som i si tid var i overvåkingspolitiet i Elverum, har sjøl opplevd å bli overvåket. Det skjedde særlig mens han var ett år som sikkerhetsmann ved den norske ambassaden i Moskva.

HA: ROLF BERNTSEN

Haugen er som de fleste andre med bakgrunn i de hemmelige tjenestene. Han forteller nødig om arbeidet sitt. Når han nå likevel står fram i Hamar Arbeiderblad, er det blant annet for å ta livet av en del myter om disse tjenestene.

STATUS

– Jeg er nokså sikker på at en del av dem som hevder de har blitt overvåket, aldri har blitt det, framholder Haugen.

– Du sikter til at det i visse kretser lå betydelig status i å bli overvåket?

– Ja, nettopp.

Haugen var ansatt ved Østerdal politikammer fra 1945 til 1979. I om lag tre år fra 1973 til 1976 var han knyttet til fremmedavdelingen. Den hadde i oppgave å drive fremmedkontroll, og det som var av overvåkingsjeneste.

BLE AVBILDET

Ifølge Haugen var det siste ikke all verden, for sett fra en overvåker, var og er Elverum og Østerdal ikke særlig spennende. Haugen avviser bestemt at han og arbeidskameratene skulle ha hurt i buskene både her og der. Han forsikrer ellers at de aldri hadde noen tjenestekontakt med Arbeiderpartiet eller noe annet parti. Derimot bekrefter Haugen at han at han var med og tok bilder av 1. mai-toget i Elverum i 1976.

Da tok for øvrig en mann fra den AKP-dominerte Faglig 1. mai-front bilde av Haugen. Det bildet gjenga Hamar Arbeiderblad 21. mai i år.

I AKP-ARKIVET

Lund-rapporten opplyser at AKP-erne lå mye vekt på å kartlegge folk i politiet, og særlig i overvåkingspolitiet. Ut fra det er Haugen nokså sikker på at også han havnet i arkivet deres.

Lund-kommisjonen bekrefter at AKP i 1970-åra var hovedobjektet for overvåkingspolitiet. Uten å gå nærmere inn på det, sier Haugen at han regner med at dette forholdet ikke var særlig annerledes i Elverum enn andre steder i landet.

AKP-ERE

– Det var en viss interesse for AKP også i Elverum, men så vidt jeg husker, var det ingen kjente AKP-ere der. Det var kanskje noen AKP-ere på lærerskolen.

– Vi fulgte dessuten instruksjonen om ikke å overvåke lovlig politisk virksomhet. For eksempel brydde vi oss ikke om å åpne møter. Ellers mener jeg det er forskjell på å registrere og overvåke.

– Lund-kommisjonen bruker overvåking også om all registrering av navn og opplysninger?

OVERVÅKER OVERVÅKET: Ola Haugen, som var i overvåkingspolitiet i Elverum i 1970-åra, har sjøl blitt overvåket både her i landet og i Øst-Europa.

FOTO: ROLF BERNTSEN

– Det må jeg bare ta til etterretning, men jeg synes det er naturlig å skille slik jeg nevnte.

LETTE ETTER UKJENTE

– De bildene dere tok av 1. mai-toget, sendte dere dem til overvåkingsentralen i Oslo?

– Vi gikk gjennom bildene mest for å se om det var noen vi ikke kjente på. Jeg tror ikke bildene ble tatt vare på.

ENIG MED SOLHEIM

– Ellers vil jeg si som leder Erik Solheim i Sosialistisk Venstreparti sa om AKP-erne: Når de gikk inn for væpnet revolusjon, måtte de regne med at de ble overvåket.

– Ut fra det AKP-erne sto for i 1970-åra, var de en del av jobben. Overvåkingspolitiet har jo som oppgave å passe på at det ikke skjer noe overraskende for demokratiet vårt. Hva AKP-erne står for i dag, vet jeg ikke. Jeg har i alle fall ingen anholdning til dem. De får drive med det de gjør så mye de vil for meg, sier Haugen.

OPPLEVDE DIKTATUR

Han har sjøl fått en viss innsikt i hva overvåking og diktatur betyr. Som leder for håndballaget til Sør-

skogbygda var han flere ganger i Tsjekkoslovakia. Første gangen var like før Sovjet-Samveldet og de andre kommunist-statene i Øst-Europa innvaderte landet i 1968.

Sommeren 1976 var han der nok en gang. På hjemvegen fikk han et ubehagelig møte med det østtyske folkepolitiet. Han tok nemlig feil av vegen da han skulle kjøre av motorvegen ved Berlin. Det førte til at han kom innenfor grensa til Øst-Berlin, og da slo folkepolitiet til.

VAR LIVREDD

Etter mye om og men slapp Haugen med ei bot på 100 vesttyske mark. Det ble ei nervepirrende ventetid før det kom så langt. I passet hans sto det nemlig at han var politimann.

– Jeg var livredd at de skulle vite at jeg var i overvåkingspolitiet. Jeg visste jo ikke hvilke arkiver jeg var i, forteller Haugen.

TIL MOSKVA

Etter at han ble pensjonert fra politiet i 1979, gikk turen til Moskva og Sovjet-Samveldet. Han arbeidet da ett år ved den norske ambassaden som sikkerhetsmann. Da var også Erik Næss der, en kar Haugen bare kjente fra befælskolen i For-

svaret før krigen i 1940. Senere har Næss blitt kjent som en av hovedaktørene i den politiske overvåkningen i Oslo.

BLE OVERVÅKET

I Moskva ble jeg i likhet med de andre ved ambassaden overvåket, men vi brydde oss ikke om det. Overvåkningen merket jeg blant annet da jeg hentet en bil i Helsingfors i Finland og kjørte den til Moskva. På vegen var det kontrollposter for omtrent hver tiende mil. Jeg ble stoppet på en slik post, trulig fordi jeg hadde brukt litt for kort tid fra den forrige posten. Åpenbart sto postene hele tida i forbindelse med hverandre.

BLI DER FORBUDT

– En gang i Moskva tok en kollega av meg et bilde av ei gammel kone som solgte et eller annet. Da var straks en politimann på pletten og sa fra at det var forbudt.

– En annen gang ble noen av oss fra ambassaden på en spasertur tilsnakket av en jogger. Da han hørte hvem vi var, utbrøt han: Da har jeg ikke lov til å prate med dere. Så løp han bare videre. Slik var det der i landet, sier Ola Haugen.

Kundetelefon er på plass

LILLEHAMMER (NTB): NSB vil gi kundene bedre service. Administrerende direktør Osmund Ueland i NSB har som mål at 80 prosent av alle som ringer NSB skal få svar innen 20 sekunder. Mandag åpnet Ueland statsbanenes nye servicesentral i Lillehammer.

52 personer – hvorav 19 er rekruttert fra NSB – har fått jobb ved den døgnåpne kundetelefonen, som skal betjene hele landet med ruteopplysninger og billettbestillinger. Kundetelefonen har vært i drift siden lørdag, og koster 88 øre i minuttet.

Kundetelefonen skal bøte på ulemper som publikum kan føle etter hvert som NSB minsker bemanningen, legger ned jernbanestasjoner og reduserer åpningstidene rundt om i landet.

Forespørsler som kommer til lokale stasjoner etter åpningstid skal etter hvert bli automatisk viderekoblet til kundesenteret i Lillehammer.

Meieriet sier nei

FOLLDAL: Styret for Østlandsmeieriet i Folldal sier nei til omstøtteligg kvoter i mjølkproduksjonen. De mener følgene er større bruk i sentrale strøk. Det skriver de i et brev til de politiske partiene i fylket og i kommunen.

Styret mener også at det må komme et lovforbud mot mjølkproduksjon utenfor kvote. Det mener de er nødvendig for at alle skal få lik behandling. Styret i ØM i Folldal er også bekymret for det nye riksoppgjøret for mjølk. De synes det ser ut som om prinsippet om lik pris til forbrukere, og lik til produsenter står for fall. Derfor mener de det vil være riktig å ha en strukturutjevning som tar vare på mangfoldet i anleggsstrukturen, både med hensyn til størrelse og geografi.

De skriver videre at i Nord-Østerdal er det i dag totalt 45 millioner liter mjølk totalt, og to anlegg som anvender vel 40 millioner liter mjølk. Styret er redd for at etableringa av andre store aktører i regionen, for eksempel konsummjølk med mer lønnsom anvendelse, vil bety at råstoffgrunnlaget faller bort for de eksisterende anleggene. Styret i Folldal mener dette verken kan være samfunnsmessig eller distriktpolitisk riktig.

Bondens verdi

OSLO (NTB – Jon Jacobsen): Hva skulle vi egentlig gjort uten bonden? Det spørsmålet stiller Norges Bondelag i brev til landets 435 ordførere.

Av frykt for at en hel yrkesgruppe sakte, men sikkert skal smulders opp, tar nå Bondelaget pennen fatt. I et brev til samtlige av landets kommuner spør bondelagsleder Bjørn Iversen om landbrukets betydning for sysselsetting, skatteinntekt og verdiskapning i kommunen.

– Det vil være svært nyttig for oss å få innspill fra kommunene. En slik undersøkelse er aldri gjennomført tidligere, og vil gi oss de harde fakta om hva landbruket virkelig betyr for lokalsamfunnet, sier Iversen til NTB.

Følgende tre spørsmålene ønsker Bondelaget svar på:

1. Hva betyr landbruket i kommunen i dag? 2. Hvilke konsekvenser vil en ytterligere nedbygging av landbruket få for kommunen? 3. Hvilke tiltak mener kommunen er nødvendig for å møte utfordringen?

Kommunene har fått frist til 1. september med å besvare brevet fra Bondelaget.